

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. Бусел В.Т.]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.

11. Воронько Л.О. Принципи гендерної політики в системі державного управління: поняття, сутність, характеристика // Л.О. Воронько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12VLOPSH.pdf>

12. Кабашов С.Ю. Организация муниципальной службы: учебник / С.Ю. Кабашов. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 478 с.

13. Малая советская энциклопедия / [Анничков Н.Н., Баранов А.Н., Баранов Н.В. и др.]; под ред. Б.А. Введенского. – [3-е изд.]. – М.: Государственное научное издательство «Большая советская энциклопедия», 1958. – Т. 2. – 1958. – 1274 с.

14. Ожегов С.И. Словарь русского языка: 70000 слов / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – 23-е изд. испр. – М.: Русский язык, 1991. – 917 с.

15. Тимошук В.П., Школика А.М. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / В.П. Тимошук, А.М. Школика. – К.: Конус-Ю, 2007. – 735 с.

16. Чуприс О.И. Теоретико-правовые проблемы государственной службы Республики Беларусь / О.И. Чуприс; Национальный центр законодательства и правовых исследований Республики Беларусь. – Минск: Право и экономика, 2009. – 310 с.

17. Панько Н.Г. Юридичні гарантії законності в адміністративній діяльності персоналу міліції громадської безпеки / Н.Г. Панько // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2006. – № 29. – С. 341-347.

18. Олимпия де Гуж Декларация прав женщин и гражданки / Олимпия де Гуж // Новая библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://read.newlibrary.ru/read/olimpiya_de_guzh/page0/deklaraciya_prav_zhenshiny_i_grazhdanki.html

19. Оболенский А.Ю. Государственная служба: учеб. пособие / А.Ю. Оболенский. – К.: КНЕУ, 2003. – 344 с.

УДК 342.95:351.74

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Ільницький В. О.,

аспірант кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Анотація: У статті розглядаються шляхи удосконалення органів внутрішніх справ на прикладі міжнародних країн-партнерів України по Європейській інтеграції, а також запозичення досвіду у країн, котрі мають найбільш стабільні органи внутрішніх справ (поліцію).

Ключові слова: поліція, органи внутрішніх справ, адміністративне право, адміністративно-процесуальна діяльність.

Аннотация: В статье рассматриваются пути совершенствования понятия органов внутренних дел на примере международных стран-партнеров Украины по европейской интеграции, а также заимствования опыта у стран, которые имеют наиболее стабильные органы внутренних дел (полицию).

Ключевые слова: полиция, органы внутренних дел, административное право, административно-процессуальная деятельность.

Annotation: This article discusses ways to improve the concept of the internal affairs bodies on the example of the international partners of Ukraine in European integration, as well as borrowing from the experience of countries that have the most stable bodies of internal affairs (police).

Key words: police, internal affairs, administrative law, administrative and procedural activities.

Останні роки ознаменувались реформуванням правоохоронної системи, спрямованої на зміну змісту і орієнтирів у роботі. Зміна та реформування адміністративно-процесуальної діяльності міліції націлене на зміну пріоритетів її діяльності з державно-орієнтованих на суспільно-орієнтовані напрямки діяльності, та трансформація у національну поліцію.

Так, Грін Д. зазначає, що сьогодні більшість поліцейських відомств відчувають інформаційний голод, не можуть точно ідентифікувати проблеми, а також їм не вистачає адміністративної та психологічної гнучкості для миттєвого реагування на обставинку, яка швидко змінюється [1]. Правоохоронні органи багатьох країн взяли на озброєння і сьогодні активно реалізують так звану модель «Community Policing», яка являє собою синтез

традиційних тактик припинення правопорушень і участі громадськості у цій роботі. Вона, по суті, стала новою філософією поліцейської діяльності, в якій поліція сформована за принципом децентралізації її структури, працює на основі тісного зв'язку з громадянами. Дослідження показують, що така концепція сприяє підвищенню ефективності поліцейських у своїй роботі, позитивної зміни мотивації їх праці, розширення ролі працівників поліції в суспільстві, поліпшенню взаємовідносин як поміж поліцейськими, так і між громадянами [2-3].

Початок міжнародного або світового зародження поліції розпочався з прийняттям Кодексу поведінки службовців органів правопорядку прийнятого затвердженою резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року, яка зазначає у статті 1: службовці органів правопорядку повинні завжди виконувати обов'язки, покладені на них законом, служачи суспільству та захищаючи всіх

людей від протиправних діянь, відповідно до високого рівня відповідальності, якої вимагає їх професія. Ці положення можна вважати першим міжнародно-закріпленим фундаментом для розвитку поліції та співпраці цих органів між багатьма державами. Стаття 2 зазначає, що при виконанні своїх обов'язків службовці органів правопорядку повинні поважати і захищати людську гідність, підтримувати та захищати права людини стосовно всіх осіб. Стаття розкриває захист тих права людини, які визначені і захищені національним і міжнародним правом [5, с. 8].

Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію» у своїй роботі дійшла висновку, що повна реалізація прав людини і основоположних свобод, гарантованих Європейською конвенцією про права людини та іншими національними та міжнародними документами, має за необхідну основу існування мирного суспільства, яке користується перевагами порядку та публічної безпеки. Враховуючи те, що у зв'язку з цим, поліція відіграє життєво важливу роль в усіх державах-учасниках, що до неї часто звертаються з проханням втрутитися в небезпечних для її службовців обставинах, і що їх обов'язки стають дедалі складнішими, якщо правила поведінки її службовців не будуть достатньо точно визначені. Вважаючи, що Європейській системі захисту прав людини пішло б на користь, якби існували загальновизнані норми, що стосуються професійної етики поліції, враховували принципи прав людини та основоположних свобод та зазначили, що поліцейські сили є публічною службою, створеною відповідно до закону, яка повинна нести відповідальність за підтримання та забезпечення правопорядку [6, с. 18].

І хоча Україна одна з останніх пострадянських країн, котра пройшла довгих шлях трансформації органів внутрішніх справ і саме поліції, але ми вважаємо, що вона стоїть на вірному шляху реформації, діючи згідно основ міжнародного права. З часом ставши членом ради Європи, Україна повинна зараз дотримуватись міжнародних стандартів у сфері діяльності поліцейських та користуватись досвідом зарубіжних країн. Діяльність поліції України, на нашу думку, повинна ґрунтуватися на основі Рекомендація Комітету Міністрів державам-учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 року на 765-му засіданні заступників міністрів, основними цілями поліції в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, є:

- підтримка публічного спокою, забезпечення права і порядку в суспільстві;
- захист і дотримання основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції про права людини;
- запобігання та подолання злочинності;
- виявлення злочинів;
- надання допомоги і послуг суспільству

Діяльність поліції завжди повинна проводитися у відповідності з національним правом і міжнародними стандартами, визнаними країною. Законодавство про поліцію повинно бути доступним для громадськості, достатньо зрозумілими і точним, та, за необхідності,

супроводжуватися чіткими підзаконним регулюванням, яке також повинно бути доступними для громадськості. На персонал поліції повинно поширюватися таке саме законодавство, що й на звичайних громадян, і винятки можуть бути виправдані тільки з причин належної роботи поліції в демократичному суспільстві. Поліцейські розслідування повинні щонайменше бути засновані на розумній підозрі про фактичне вчинення або можливе порушення чи правопорушення. Поліція повинна дотримуватися тих принципів, що кожен обвинувачений у вчиненні правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вина не буде визнана судом, і що кожен обвинувачений у вчиненні правопорушення має певні права, зокрема право бути невідкладно повідомленим про обвинувачення проти нього / неї, і підготувати свій захист або особисто, або за сприяння правової допомоги за своїм власним вибором. Поліцейські розслідування повинні бути об'єктивними і справедливими. Вони повинні бути чутливими і гнучкими до особливих потреб осіб, таких як дітей, підлітків, жінок, меншин, включаючи етнічні меншини і вразливих осіб.

Аналіз діяльності поліції зарубіжних країн, вивчення досвіду розвитку поліцейських підрозділів може бути корисним для України як держави, яка прагне мати міліцію європейського зразка. Однак спостереження показують нам, що кожна з поліцейських систем має свою індивідуальну історію розвитку та свою специфіку. Тому одним із основних завдань, яке слід поставити перед Міністерством внутрішніх справ України, – це вдосконалення органів внутрішніх справ з урахуванням позитивного досвіду поліцейської діяльності провідних країн Європи. У складних умовах реформування органів внутрішніх справ, розширення процесу їх інтеграції до міжнародного товариства правоохоронних органів об'єктивно зростає інтерес до досвіду поліцейських систем зарубіжних країн та досліджень сучасних проблем їх розвитку. Пізнання та конструктивне використання поліцейського досвіду розвинутих країн світу має суттєве теоретичне та практичне значення для забезпечення реформування органів внутрішніх справ відповідно до міжнародних стандартів. Найбільш вдало зміст поліцейської діяльності у сучасному демократичному суспільстві викладено американським поліцейським Д. Бейлі, який на підставі проведеного аналізу широкого кола нормативних приписів виокремив такі основні вимоги суспільства які ставляться до поліцейських взагалі, незалежно від політичної системи країни:

1. Пріоритетним напрямком роботи поліції має бути служіння як потребам окремих громадян, так і суспільним групам (ефективне реагування поліції на заяви окремих громадян, підтримання з ними постійного зв'язку та інформування про хід розгляду їх справ; здійснення постійного моніторингу ситуації щодо потреб вразливих груп населення, які потребують підвищеної уваги та додаткового захисту своїх прав з боку поліції, розроблення відповідних програм або планів заходів щодо надання їм додаткової допомоги, відслідковування їх ефективності).

2. Поліція повинна відповідати перед законом, а не перед урядом (усі рішення поліції мають бути

вмотивовані законом та підтримані судом, а не диктуватися урядом та побажаннями політичних партій; ноти підтримки або протесту, політичні заяви тощо можуть бути взяті до уваги керівниками поліції при прийнятті управлінських рішень, проте лише як додаткові аргументи (контраргументи) до вимог закону, на підставі яких діє поліція).

3. Поліція повинна захищати права людини, особливо ті, які є необхідними для вільної політичної діяльності у демократичному суспільстві (впровадження процедур та нормативних актів, які унеможливають здійснення свавільних арештів та затримань, забезпечують захист затриманих осіб від тортур; запровадження спеціального навчання персоналу з метою забезпечення прав людини в діяльності ОВС).

4. Поліція має бути прозорою у своїх діях (відкритість поліції для форм зовнішнього контролю, в тому числі громадського контролю, зокрема стосовно питань планування роботи поліції в цілому, реалізації запланованих заходів та результатів роботи). Реформування органів внутрішніх справ є актуальним питанням в Україні. Рівень довіри населення до міліції досягає критичної точки. Запозичений досвід зарубіжних країн, залучення фахівців з Грузії та Сполучених Штатів Америки. Реформування органів внутрішніх справ у Грузії, яке пройшло нещодавно та досвід цієї реформації допоможе змінити на 90% правоохоронної системи взагалі. До поліції Грузії не брали колишніх працівників правоохоронних органів і навіть громадян з юридичною освітою. В подальшому на роботу у поліцію приймалися молоді люди віком від 19 до 35 років на загальних умовах. Патрульна служба була оновлена майже повністю. В службу детективів приймалися і колишні співробітники. Але за умови – якщо за ними немає сумнівного минулого, після спеціальних тестів, перепідготовки і на загальних умовах з усіма. ДАІ було розформовано повністю. Створено систему поліцейських патрулів американського типу, наділених функціями обласної поліції. Патрульна служба поєднує функції дорожньої поліції і моментального реагування на звернення громадян до служби екстреної допомоги. Екіпажі з двох осіб курсують за спеціально розробленими маршрутами. Патрульні машини в обов'язковому порядку їздять із ввічливими пробісковими маячками. Норматив реакції на повідомлення про злочин або подію найближчого екіпажу – кілька хвилин.

Одним із головних критеріїв оцінювання діяльності органів внутрішніх справ є рівень довіри громадянського суспільства до них. Ускладнені суспільно-політичні обставини сьогодення, що склалися в Україні, негативно вплинули на рівень довіри громадянського суспільства до органів внутрішніх справ та породили гостру потребу в пошуку нових шляхів удосконалення їх взаємодії. Попре те, чинним законодавством України встановлено основні принципи, якими у своїй діяльності мають керуватися органи внутрішніх справ, серед яких принципи: законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадянськими організаціями й населенням, та положеннями

ратифікованої Україною міжнародної Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод» - показник їх задіяння у практичному застосуванні досить низький. З метою подолання малоефективності дій існуючих механізмів та заходів, які знайшли своє віддзеркалення у практичній неготовності органів внутрішніх справ взаємодіяти із громадянським суспільством у критичних ситуаціях і втілювати в повсякденній службовій діяльності принцип: «Людина – понад усе», не слід обмежуватись лише декларуванням вказаних норм, а визначити чіткий план дій з їх реалізації із задіянням усіх можливих засобів.

Слід зазначити, що одним з основних напрямків роботи поліції починається з роботи з кадрами, підготовка та стажування молодих співробітників поліції, підвищення їх правосвідомості та інтелектуального рівня. Початкова підготовка займає центральне місце в структурі професійної освіти кадрів поліції, оскільки саме від якості початкового навчання залежить становлення і розвиток професійних якостей поліцейського. У поліції США, Великобританії та інших розвинутих країн світу цей вид підготовки є обов'язковим для всіх, хто прийшов на службу. Так повинно бути і в Україні, все починається з початкової підготовки, котра повинна проводитись у центрах підготовки поліцейських. Процес відбору кандидатів на службу в поліцію та їх навчання повинен залежати від рівня освіти, оскільки освітній і культурний рівень поліцейських основний чинник, що забезпечує прогресивний розвиток поліції, а поліцейська освіта – потужний резерв підвищення ефективності поліцейської діяльності. Рівень освіти для претендентів безпосередньо залежить від виду майбутньої роботи і обов'язків.

Отже, користуючись досвідом реформування органів внутрішніх справ у Грузії, як найближчого сусіда, котрий реформував правоохоронну систему та пройшов цей шлях та покладатись на досвід зарубіжних країн, влада України повинна запровадити у своїй державі та надати всі необхідні умови для її процвітання [7, с. 132-135].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кукушкин В. М. Социологические проблемы полицейской деонтологии: дис. ... д-ра социол. наук. – М., 1994. Шалягин Д. Д. Полиция США – Проблемы экстремальной та кризовой психологии. 2010.
2. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран: основные черты организации и деятельности / А. В. Губанов. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1991. Губанов А. В. Полиция Запада: основы деятельности по охране правопорядка / А. В. Губанов. – М.: ВНИИ МВД России, 1993. – 365 с.
3. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України від 09.10.2015 року № 40-41. – С. 1970. – Ст. 379.
4. Greene J. Evaluating Planned Change Strategies in Modern Law Enforcement: Implementing Community-Based Policing // Brodeur J. P. 1998. – P. 146.
5. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О.А. Банчук. – К.: Москаленко О.М., 2013. – 588 с.
6. Луценко Д. В. Контрольне провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Х., 2003. – 169 с.
7. Реформування органів внутрішніх справ: проблеми та перспективи (вітчизняний і зарубіжний досвід): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 28-29 березня 2014 р.). – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. – 232 с.